

AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI

Politická otázka v judikatuře Ústavního soudu ČR.

Byla, je a bude?*

Lenka Píčová**

I. Úvod

Odkazuje český Ústavní soud ve své judikatuře na politickou povahu řešených otázek a pracuje s konceptem *political question*? V kterých případech tak činí? Rází v politicky problematických případech postup spíše sebeomezení nebo naopak aktivismu? Na tyto otázky se následující text pokusí alespoň částečně odpovědět. Sledovaným jevem bude totiž způsob, jakým se soudy obecně a český Ústavní soud konkrétně snaží vyhnout příliš vyhroceným střetům s politickou sférou, přičemž doktrína politické otázky může v takových případech sloužit jako příhodný nástroj, jak se vyvarovat přílišným atakům do principu dělby moci.

V první části textu bude nejprve vysvětleno, co vlastně pojem doktrína politické otázky skrývá a zda je použitelný i v rámci ČR. Dále bude uvedeno, která rozhodnutí Ústavního soudu byla k analýze použita a proč. Následně budou představeny stručné výsledky analýzy, které byla vybraná judikatura Ústavního soudu podrobena. Pojetí politických otázek v českém prostředí bude rovněž srovnáno s postojem, který k nim zaujímá sám jejich „vynálezce“, Nejvyšší soud USA. Závěrem bude zhodnocen potenciál, který v českém prostředí doktrína politické otázky pro soudní rozhodování skýtá.

II. Doktrína politické otázky

Doktrína politické otázky byla poprvé zavedena do soudní praxe Nejvyšším soudem USA. Ten na jejím základě odmítá rozhodovat o kauzách, v nichž vyvstane dle mínění soudu politická otázka, kterou může odpovědně vyřešit jen politická složka moci – exekutiva či legislativa. Za politickou otázku jsou přitom považovány zejména spory týkající se zahraniční politiky

Spojených států a věci týkající se republikánské formy vlády, tedy problematika voleb, reprezentace voličů, vnitrostranické demokracie.¹ Oblasti zahrnující politické otázky jsou tak charakterizovány absencí jasných zákonných kritérií, dle kterých by měl soud kauzu řešit a vyžadující si naopak čistě politickou úvahu, v níž budou vyjádřeny právě zájmy státu a aktuální politické elity.

III. Ústavní soud ČR a politické otázky

Stejně jako v řadě ostatních zemí, obecnost ústavní úpravy umožňuje dalekosáhlé zásahy prostřednictvím rozhodovací činnosti i Ústavnímu soudu České republiky. Z tohoto důvodu je důležité, aby si sám soud dokázal stanovovat hranice, kam jako orgán ochrany ústavnosti může zajít, jelikož linie mezi sebeomezením a aktivismem je velmi křehká a její stanovení je mimo meze striktně právního hodnocení.² Právě proto existuje i v českém ústavním soudnictví oblast doktrín, kterou ovšem Ústavní soud doposud nijak více nerozvinul a odůvodňování pomocí doktrín se v rozhodnutích objevuje jen sporadicky.

Pokud bychom se měli nejprve čistě formálně vyslovit o existenci doktríny politické otázky jako prostředku k nerozhodnutí kauzy v judikatuře českého ústavního soudu, odpověď by byla záporná. Ani podle komentářové literatury k zákonu o Ústavním soudu³ doktrína politických otázek není tématem, o němž by bylo třeba se zmiňovat, a když, tak jen velmi okrajově. Panuje poměrně všeobecná shoda na tom, že v českém prostředí není doktrína buď vůbec či jen velmi poskrovnu využí-

* Článek vznikl v rámci projektu OP VK Věda a vědci pro vzdělanost moderní společnosti (CZ.1.07/2.3.00/35.0005).

** Lenka Píčová, studentka, Právnícká fakulta Masarykovy univerzity, Brno. Kontakt: lenka.picova@gmail.com.

¹ Více viz například CHEMERINSKY, Erwin. *Constitutional law: principles and policies*. 4. ed. New York: Wolters Kluwer, 2011.

² FILIP, Jan. Čl. 87 [Kompetence Ústavního soudu]. In: BAHÝLOVÁ, Lenka et al. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1171–1172.

³ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

vána.⁴ Jestliže jsou splněny všechny zákonné náležitosti, kauzu česká Ústavní soud rozhodnout zpravidla musí a nemůže ji jednoduše odmítnout na základě použití argumentace politickou otázkou, jak to činí zmiňovaný Nejvyšší soud USA, pro nějž je doktrína politických otázek jedním ze základních prostředků, kterým filtruje kauzy, které mu jsou předkládány.⁵

Budeme-li ovšem vycházet z hlediska, které vyjadřuje například i Zdeněk Kühn,⁶ a to že doktrína se v evropském prostoru na první pohled sice nevyskytuje, ale už na ten druhý lze zjistit, že evropské ústavní soudy operují v argumentaci čas od času stejným směrem (tedy stručně řečeno stylem ponechání politiky politikům), můžeme začít hledat v judikatuře Ústavního soudu odpovědi na nastolené otázky. Stejně hodnotí situaci i Vojtěch Šimíček, který uvádí, že v nejnovější judikatuře Ústavního soudu se klade důraz na princip sebeomezení při hodnocení ústavnosti právních předpisů.⁷ Nevhodnou právní úpravu by tedy měli političtí aktéři měnit v rámci politické soutěže na půdě zákonodárného sboru, a nikoliv prostřednictvím soudní kontroly ústavnosti. Vojtěch Šimíček právě v tomto spatřuje formulaci jisté obdoby doktríny politických otázek. Jako prostředek k distancování se od řešení takových sporných kauz přitom vidí čl. 6 Ústavy, který zakotvuje princip rozhodování většiny a zároveň ochrany menšin.⁸

Ačkoliv se tak zdá, že doktrína politických otázek v ČR nemá příliš mnoho důvodů existovat, Ústavní soud ji již za dobu své existence několikrát zmínil a v některých případech se zdá, že se jeho argumentace ubírá směrem, který odpovídá úvahám Nejvyššího soudu USA. Cílem analýzy tedy bylo najít jak odkazy na doktrínu politických otázek v judikatuře, tak argumentaci faktickou nejusticiabilitou⁹ věci pro její přesah do politického rozhodování. Analýze přitom byly podrobeny kauzy, které pod rubrikou „political questions“¹⁰ generuje sám vyhledávač judikatury českého

Ústavního soudu NALUS. Další judikatura pak byla získána díky fulltextovému vyhledávání v NALUSu. K některým dalším případům se pak možno dostat prostřednictvím odkazů v odborné literatuře.

IV. *Political question ve vybrané judikatuře Ústavního soudu*

Pokud tedy budeme vycházet z předpokladu, že užití doktríny politických otázek je jakékoliv odůvodňování Ústavního soudu pomocí tohoto pojmu, můžeme zhruba vymezit oblasti, v níž se tento argument vyskytuje nejčastěji.

Jako první oblast judikatury můžeme stanovit případy, v nichž se jedná o jistý druh vypořádání se s totalitní, respektive komunistickou minulostí. V kauzách *Lustrací*¹¹ a *Ústavu pro studium totalitních režimů*¹² soud za otázku náležející zákonodárci prohlásil potřebnost lustračních opatření i více než jednu dekádu po tzv. sametové revoluci a vhodnost zřízení vědeckého pracoviště, zabývajícího se totalitarismem. Zatímco však *Lustrace* soud akceptoval takřka jednohlasně,¹³ nezrušení zákona ve věci *Ústavu pro studium totalitních režimů* prošlo jen velmi těsně a s množstvím uplatněných disentů, v nichž soudci zavrhnou otázku pro její politickou povahu. Do oblasti demokratické tranzice by se daly zařadit svým způsobem i *Církevní restituce*,¹⁴ neboť i v těchto kauzách bylo za politickou otázku označeno vypořádání se státem s následky předchozího režimu.

Církevní restituce je však možno řadit i do oblastí týkající se hospodářské a finanční politiky státu. S touto oblastí souvisí judikatura k *political question* zdaleka nejvíce. V kauzách *Cenové moratorium*,¹⁵ *Rozpočtové určení daní*¹⁶ i ve věci *Daně z převodu nemovitostí*¹⁷ dospívá Ústavní soud k závěru, že ekonomická politika státu a určování cen či daní je obecně mimo hranice ústavního posouzení a rozhodovat o nich může pouze přímo odpovědná politická reprezentace. V těchto třech případech je též Ústavní soud poměrně za jedno, že zvláště v daňové oblasti je soudní zásah nutný až v kraj-

⁴ FILIP, Jan; HOLLÄNDER, Pavel a ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 242.

⁵ Viz GARNER, Bryan A. (eds.) *Black's law dictionary*. 8. ed. St. Paul: Thomson, 2004, s. 1197.

⁶ KÜHN, Zdeněk. *Ústavní praxe a omezená role ústavního soudu*. [online] Jiné právo, publikováno 16. 1. 2009.

⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Čl. 6 [Princip většiny a ochrany menšin] In: BAHÝLOVÁ, op. cit., s. 121–130.

⁸ Tamtéž.

⁹ Justiciabilita kauz bývá s doktrínou politické otázky často ztotožňována. Viz COHN, Margit. Form, Formula and Constitutional Ethos: The Political Question/Justiciability Doctrine in Three Common Law Systems. *American Journal of Comparative Law*, 2010, vol. 59, s. 675–713.

¹⁰ Momentálně se po zadání „political questions“ do rubriky předmětu řízení vygeneruje osm plenárních nálezů. Rozhodnutí pod tuto rubriku však nejsou zařazována na základě pevného klíče a nelze proto klást rovnítko mezi těchto osm nálezů a výskyt doktríny politické otázky v judikatuře Ústavního soudu.

¹¹ Nález sp. zn. Pl. ÚS 9/01 (soudce zpravodaj Jiří Malenovský), ze dne 5. 12. 2001.

¹² Nález sp. zn. Pl. ÚS 25/07 (soudce zpravodaj Stanislav Balík), ze dne 13. 3. 2008.

¹³ Alespoň co se týče uveřejněných odlišných stanovisek.

¹⁴ Nález sp. zn. Pl. ÚS 9/07 (soudkyně zpravodajka Ivana Janů), ze dne 1. 7. 2010 a nález sp. zn. Pl. ÚS 10/13 (soudce zpravodaj Stanislav Balík), ze dne 29. 5. 2013.

¹⁵ Nález sp. zn. Pl. ÚS 2/03 (soudce zpravodaj Antonín Procházka), ze dne 19. 3. 2003.

¹⁶ Nález sp. zn. Pl. ÚS 50/06 (soudce zpravodaj František Duchoň), ze dne 20. 11. 2007.

¹⁷ Nález sp. zn. Pl. ÚS 29/08 (soudkyně zpravodajka Eliška Wagnerová), ze dne 21. 4. 2009.

ním případě a vše ostatní je v dispozici legislativy a exekutivy.

Na pomezí hospodářské politiky a otázek zdravotnické politiky pak stojí kauza *Regulačních poplatků*.¹⁸ Zde část soudců spatřuje v určení zdravotního systému politickou otázku, druhá část soudců ovšem vidí v poplatcích protiústavní opatření a podstatný zásah do základních lidských práv. Názorové rozložení je přitom v této kauze takřka půl na půl. Do oblasti zdravotnických kauz lze řadit i *Povinné očkování*¹⁹ a *Členství v České lékařské komoře*.²⁰ V obou případech soud jednohlasně považuje za politickou otázku určení typu lékařské samosprávy a zavedení povinné vakcinace.

Do oblasti, v níž se střetávají různé ideologie úpravy sociálně-právních otázek, pak můžeme zařadit nálezy ve věci *Zákoníku práce*²¹ a *Veřejné služby*.²² V obou se Ústavní soud zabýval možnostmi přezkumu rozsáhlých reformních norem a vyjádřil nutnost sebeomezení v otázkách volby liberálnějších či naopak sociálně vstřícnějších legislativních kroků. Velké množství disentů potom hovoří o nejednotnosti názorů v těchto sociálně citlivých problémech.

Příspěvkem do oblasti zahraničně-politické možno považovat dvojí přezkoumávání mezinárodní smlouvy v kauzách *Lisabon I a Lisabon II*.²³ Za politickou otázku je zde označeno určení limitů přenosu pravomocí a svrchovanosti na nadstátní útvar a možnost konání referenda o důležité mezinárodní smlouvě.

Posledním okruhem judikatury bude širší oblast jisté *realpolitik*, v nichž se Ústavní soud snaží distancovat od přezkoumávání zákonů, které byly přijaty ne úplně standardní parlamentní procedurou. Do této kategorie budou patřit kauzy *Veřejné služby* a *Regulačních poplatků*, v nichž byla konstatována sice mnohá pochybení ve vedení legislativního procesu, ale jen ve smyslu prohrěšků proti právní a politické kultuře a nikoliv důvodům zakládajícím protiústavnost. Spojování zákonů do velkých celků, omezení rozprav, nařizování jednání na nevhodné termíny a podobná opatření považuje tak soud za otázky politické a nikoliv právní.

¹⁸ Nález sp. zn. Pl. ÚS 1/08 (soudce zpravodaj Stanislav Balík), ze dne 20. 5. 2008.

¹⁹ Nález sp. zn. III. ÚS 449/06 (soudce zpravodaj Jiří Mucha), ze dne 3. 2. 2011.

²⁰ Nález sp. zn. Pl. ÚS 40/06 (soudce zpravodaj Vladimír Kůrka), ze dne 14. 10. 2008.

²¹ Nález sp. zn. Pl. ÚS 83/06 (soudce zpravodaj Vojen Güttler), ze dne 12. 3. 2008.

²² Nález sp. zn. Pl. ÚS 1/12 (soudce zpravodaj Pavel Rychetský), ze dne 27. 11. 2012.

²³ Nález sp. zn. Pl. ÚS 19/08, *Lisabon I* (soudce zpravodaj Vojen Güttler), ze dne 26. 11. 2008 a nález sp. zn. Pl. ÚS 29/09, *Lisabon II* (soudce zpravodaj Pavel Rychetský), ze dne 3. 11. 2009.

Výjimkou z tohoto názoru je potom nález *Legislativní nouze*,²⁴ v němž je využití tohoto institutu označeno již za politickou soutěž narušující a parlamentní menšinu diskriminující krok. Disentujícími soudci je pak právě tento nález označován jako čirý soudní aktivismus, zásah do politiky a nejusticiabilní politickou otázkou. Jako svého druhu problém *realpolitik* můžeme označit i podstatu stížnosti ve věci *Komunálních voleb v Praze*,²⁵ kde hlasující většina soudců rozvržení volebních obvodů zastupitelstvem nepovažuje za protiústavní zásah do volebního práva a zásady rovnosti, ale politickou otázku povolebních vyjednávání. Naopak disentéři překreslení volebních obvodů vidí jako opatření zakládající tak závažnou nerovnost, že mělo být v řízení před Ústavním soudem zrušeno.

V. Rozdíl mezi politickou otázkou v USA a ČR

Když odhlédneme od skutečnosti, že Nejvyššímu soudu USA slouží doktrína politických otázek jako prostředek k nerozhodnutí kauzy a jejímu odmítnutí, zatímco v ČR tuto možnost Ústavní soud nemá a *political question* používá pouze jako jeden z argumentů při meritorním rozhodování (převážně zamítavém), můžeme zobecnit rozdíly v obsahu přisuzovaném tomuto pojmu.

V USA je v současnosti doktrína využívána především, co se týče zahraničně-politických kauz.²⁶ Éra případů, kdy *political question* figurovalo v problematice voleb a gerrymanderingu, je již delší dobu minulostí²⁷ a obecně se nyní soudí, že věci týkající se volební geografie (s výjimkou případů, kde by šlo zejména o rasovou diskriminaci) nejsou oblastí náležející soudní moci.²⁸

Využití *political question* v zahraničně-politických sporech má samozřejmě oporu v odlišně fungujícím americkém ústavním systému a mezinárodní pozici USA jako velmocí. Oproti tomu Česká republika nehraje na mezinárodní scéně žádnou významnou roli, a proto neleží na Ústavním soudu břemeno vyžadova-

²⁴ Nález sp. zn. Pl. ÚS 55/10 (soudkyně zpravodajka Eliška Wagnerová), ze dne 1. 3. 2011.

²⁵ Nález sp. zn. Pl. ÚS 52/10, (soudcem zpravodajem byl Jiří Nykodým), ze dne 29. 3. 2011.

²⁶ KASSOP, op. cit.; MOURTADA-SABBAH, FOX, op. cit.; ADLER, David Gray. Termination of the ABM Treaty and the Political Question Doctrine: Judicial Succor for Presidential Power. In: MOURTADA – SABBAH, Nada; CAIN, Bruce E. (eds.). *The Political Question Doctrine and the Supreme Court of the United States*. Lanham: Lexington Books, 2007, s. 231–242.

²⁷ KOOPMANS, Tim. *Courts and political institutions: a comparative view*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 98–101.

²⁸ CHERMERINSKY, 2011, op. cit., s. 129–149.

ného sebeomezení, díky kterému se Nejvyšší soud USA snaží nenarušovat a nezasahovat do mezinárodního postavení USA.

Český Ústavní soud ovšem o politických otázkách mluví zejména v kauzách dotýkajících se politické sou-
těže na půdě Parlamentu a dále pak otázkách hospodář-
ské, potažmo sociální politiky. Argument politickou
otázkou mu slouží zvláště jako podpůrný prostředek jak
doplnit odpovídajícím způsobem argumentaci případů,
ve kterých je velmi těžké rozlišit, kudy vede hranice
sebeomezení a aktivismu. V USA je tak doktrína opa-
třením (někdy rozporuplně) přijímaným zejména
k ochraně principu dělby moci, jelikož Nejvyšší soud
USA si podle všeho velmi dobře uvědomuje svou moc
a vliv v politickém systému. V ČR se názor odborníků
kloní zatím spíše k tomu, že tu nic jako doktrína neexis-
tuje vůbec nebo alespoň zatím, či je tento prostředek
pro zdejší systémy prakticky nepotřebný, protože konti-
nentální ústavní soudy by měly meritorně posuzovat
všechny otázky a nikoliv na svou široce pojatou pře-
zkumnou pravomoc abdikovat. To je projevem mimo
jiné odlišného pohledu na sociální politiku mezi Evro-
pou a USA.²⁹

VI. Frekvence a možný budoucí potenciál použití doktríny politických otázek v argumentaci Ústavního soudu

Politickou povahou předkládaných otázek začal čes-
těji argumentovat podle dosažených zjištění až tzv.
druhý Ústavní soud. Frekvence výskytu argumentu
politickou otázkou se přitom v horizontu posledních cca
5-6 let zvýšila. To lze připisovat jak obecnějšímu trendu
judicializace politiky, tak výměně obsazení Ústavního
soudu, v němž lze vysledovat vyšší ideovou polarizaci
mezi soudci. Propagátory sebeomezení soudu, jež by se
dali v jistém smyslu označit za konzervativnější soudce,
jsou dle zpracované judikatury zejména Stanislav Balík,
Vladimír Kůrka a Ivana Janů. Přičemž Stanislav Balík
a Ivana Janů končí svůj mandát v průběhu tohoto roku,
Vladimír Kůrka pak v roce následujícím. Naopak soud-
ci, kteří s argumentací politickou otázkou nejčastěji
nesouhlasili, byli Pavel Rychetský, Jan Musil a Eliška
Wagnerová, první dva jmenovaní pak v nedávné době
nastoupili do svého dalšího desetiletého období.

Možný budoucí potenciál doktríny zde jistě existuje
se zvyšováním nápadu a tematického rozsahu kauz.
Větší pravděpodobnost použití *political question* je
každopádně v řízení o abstraktní kontrole norem, která

²⁹ ONDŘEJEK, Pavel. Spory mezi zákonodárnou a soudní
mocí při výkladu a prosazování sociálních práv. In: WINTR,
Jan; ANTOŠ, Marek (eds.). *Sociální práva*. Praha: Leges,
2011, s. 51–61.

je běžně politicky ožehavější.³⁰ Ačkoli se poslední do-
bou již tolik politických kauz před Ústavní soud nedo-
stává,³¹ bude záležet zejména na postoji parlamentní
opozice k návrhu na zrušení zákona jako nástroje opo-
ziční práce.

Podíváme-li se na politickou příslušnost navrhova-
telů, ve výše uvedených kauzách byla často navrhovate-
lem ČSSD jako představitel opozice.³² S tím, že po
posledních parlamentních volbách se v opozici ocitla
ODS a TOP 09, jež v exponovaných kauzách zastávaly
post obhájce přijatých zákonů, je otázkou, zda bude
současná opozice stejně aktivně napadat například re-
formní zákony, jak se tomu stalo v případech *Regulač-
ních poplatků*, *Veřejné služby* či *Legislativní nouze*.

Problematikou na jejíž povahu Ústavní soud proza-
tím nedal odpověď a mohla by být za politickou otázku
považována, pak může být například oblast adopce dětí
homosexuálními páry a problematika LGBT vůbec. Dle
mediálních ohlasů již k Ústavnímu soudu některé ta-
kové kauzy pomalu spějí³³ a ani prozatímní názory
odborníků nejsou jednotné. Ústavní právník Jan Kysela
adopce homosexuálů považuje za politickou otázku, za-
tímco dle Jana Wintra je taková kauza spíše justiciabilní
i s ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská
práva.³⁴ Pokud se necháme inspirovat některými ame-
rickými autory,³⁵ bylo by možné o *political question*
uvažovat i ve vztahu k otázkám životního prostředí
a ekologickým tématům. Před Ústavním soudem by se
tak mohly objevit kauzy typu prolomení těžebních li-
mitů³⁶ a další případy podobného ražení, v nichž by
Ústavní soud jako poslední a již nikým nekontrolovaný
článek³⁷ systému mohl vážit mezi právem na příznivé

³⁰ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír; ŠEDO, Jakub. *Politi-
cké systémy*. Brno: Barrister and Principal, 2011, s. 153.

³¹ SMEKAL, Hubert. Soudcokracie, nebo judicializace poli-
tiky? In: SMEKAL, Hubert a POSPÍŠIL, Ivo. *Soudcokracie,
nebo judicializace politiky?* Brno: Masarykova univerzita,
2013, s. 12–33.

³² PETROV, Jan. *Návrh na zrušení zákona jako nástroj parla-
mentní opozice*. Brno, 2013. 59 s. Bakalářská práce. Masary-
kova univerzita, Fakulta sociálních studií, s. 43–47.

³³ KABÁTOVÁ, Michaela. Průlomová žaloba: právo na děti
pro gaye a lesby. *Lidové noviny*. 23. 11. 2013. s. 1–2.; KABÁ-
TOVÁ, Michaela; KERLES, Marek. Nová sněmovna, nova
šance pro adopce. *Lidové noviny*. 23. 11. 2013. s. 2.

³⁴ KABÁTOVÁ, Michaela. Adopce rozděluje i ústavní práv-
níky. *Lidové noviny*. 26. 11. 2013.

³⁵ MAY, James R. AEP v. Connecticut and the Future of the
Political Question Doctrine. *Yale Law Journal Online*. [on-
line] 2011, vol. 11, s. 127–135.

³⁶ Rusnokova vláda už prolomení těžebních limitů řešit ne-
bude. [online] *Český rozhlas*, publikováno 12. 12. 2013.

³⁷ Abstraktní kontrola činí z Ústavního soudu svým způsobem
orgán s právem absolutního veta. Viz KÜHN, Zdeněk. Posta-
vení soudní moci v Evropě na počátku 21. století a výhledy do
budoucnosti. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Role nejvyšších soudů
v evropských ústavních systémech – čas pro změnu?* Brno:
Masarykova univerzita, 2007, s. 81.

životní prostředí a ochranou přírody a proti němu stojícím vyjádřením politické vůle většiny.

Též oblast voleb a odůvodněných volebních bariér³⁸ (uzavírací klauzule, rozvržení a počet volebních obvodů atd.) může posloužit jako půda pro potenciální uplatnění *political question*. Ústavní soud již ve své historii zrušil volební zákon³⁹ jako protiústavní kvůli porušení zásady poměrného zastoupení nebo posuzoval ústavnost 5 % volební klauzule.⁴⁰ Na druhé straně volebních kauz⁴¹ pak stojí případ *Komunálních voleb v Praze*, kde byla změna volebních obvodů přijata jako politické opatření, které soud v rámci zdrženlivosti nemá přezkoumávat.⁴² Podobné případy by tak mohly být dalším příspěvkem k vymezení mezí soudního přezkumu a povahy politických otázek.

VII. Závěr

I když nebyly jistě postiženy všechny případy, v nichž lze uvažovat o politických otázkách v souvislosti s judikaturou českého Ústavního soudu, podařilo se minimálně poskytnout základní přehled o významu doktríny politických otázek pro český právní systém a nastíněna byla i stručná komparace s americkým pojetím popisované doktríny.

Co se týče vlastní analýzy judikatury Ústavního soudu, nelze sice mluvit o převratných závěrech, jelikož Ústavní soud zatím na politické otázky odkazoval jen podpůrně a bez širšího rozvedení. Minimálně se však podařilo identifikovat a klasifikovat případy, v nichž se objevuje argumentace politickou otázkou a kteří soudci na politickou povahu řešených otázek odkazují nejčastěji.

Na základě již výše uvedeného nelze zvětšení prostoru použití doktríny politických otázek Ústavním soudem považovat za samozřejmé, i přes postupující trend

judicializace politiky. Jelikož soudci Ústavního soudu, kteří se v diskutovaných kauzách jeví jako zdrženlivější, budou v nejbližší době končit svůj mandát, je otázka, jaký vliv bude mít tato skutečnost na postoj soudu k případům pohybujícím se na hranicích práva a politiky, a celému konceptu *political question* vůbec. Nelze totiž říci, že by si Ústavní soud vytvořil konkrétní pevnou praxi a pohled na obsah politických otázek se liší jak u jednotlivých soudců, tak pochopitelně i u jednotlivých senátů, což vytváří značně rozříštěnou praxi. Zajímavé bude proto sledovat, jak se k politickým otázkám budou stavět nově nastoupivší soudci a zda se budou snažit potenciál, který tento *self-restraint* prostředek skýtá, využít.

Pokud by na tomto místě měl být nějaký jednoznačný závěr celého textu, bude se rozhodně jednat o konstatování, že doktrína politických otázek je opravdu velmi fluidní prostředek, jak se vyvarovat případnému soudnímu aktivismu. Každý právník má hranici justiciability sporu položenu jinde, kvůli hodnotovým postojům, politickému smýšlení a dalším faktorům. Určení případů, v nichž by se politické otázky případně mohly vyskytnout, je tak velmi intuitivní. S ohledem na často kritizovanou expanzi soudní moci a judicializaci je však nutno dodat, že doktrína politických otázek nabízí velmi účinný prostředek, díky němuž se konkrétní soud může vyhnout posuzování velmi problematických politických kauz a zachovat si tak svou pozici mezi ostatními složkami moci, nikoliv nad nimi.

Summary

This article deals with concept of political question doctrine and justiciability in the highly politicized cases. The main aim of the text is to describe the most usual types of cases, where can be use *political question* argument as a tool, how to prevent the clash between judiciary and politics. In recent years, Czech Constitutional Court faces to increasing number of cases, which contain politically extremely sensitive agenda, so there are many reasons, why political question doctrine looks like a appropriate solution of this situation. Article tries to compare different views on borders of judicial review. For comparative study were used examples from Czech and US case law of the national supreme courts.

³⁸ Ve velmi volném srovnání s nejusticiabilitou sporů týkajících se republikánské formy v USA.

³⁹ Nález sp. zn. Pl. ÚS 42/2000 (soudce zpravodaj Vladimír Čermák), ze dne 24. 1. 2001.

⁴⁰ Nález sp. zn. Pl. ÚS 25/96 (soudce zpravodaj Vladimír Klokočka), ze dne 2. 4. 1997.

⁴¹ Jakkoliv se jedná o různé úrovně voleb do podstatně odlišných orgánů.

⁴² Zde možno poukázat na to, že ani Nejvyšší soud Spojených států neposuzuje komunální a federální volby dle stejných měřítek.